

Puhdas meri -rahastoraportti 2/2017 (13.9.2017)

Tilanne 31.7.2017	€
Puhdas meri -rahaston varat	13,6 MEUR
Hankkeisiin käytetyt varat	11,4 MEUR
Käynnissä oleviin hankkeisiin varatut varat	2,2 MEUR

John Nurmisen Säätiön Puhdas Itämeri -hankkeiden tavoitteena on Itämeren tilan parantaminen konkreettisin toimin, jotka vähentävät mereen kohdistuvaa kuormitusta ja ympäristöriskejä.

Säätiössä kaikkien Puhdas Itämeri -hankkeiden ja niiden tukitoimien parissa työskentelee yhdeksän henkilöä, joista kaksi osa-aikaisesti.

Hankkeiden eteneminen

Vuonna 2015 käynnistyneessä NutriTrade-hankkeessa rakennetaan Itämeren alueelle vapaaehtoinen ravinnepäästökauppa, mikä mahdollistaa kustannustehokkaiden päästövähennyskeinojen toteutuksen sekä ravinnepäästöjen neutraloinnin Itämeren alueella. Samalla kokeillaan useita lupaavia keinoja Itämeren ravinnekuorman vähentämiseksi, muun muassa Saaristomeren alueen peltojen kipsikäsittelyä, sekä lisäksi keinoja mereen jo päätyneiden ravinteiden poistamiseksi, kuten sinisimpukan viljelyä ja hoitokalastusta. Kaikki pilottihankkeet ovat edenneet suunnitelmien mukaisesti, kuten myös ravinnekuormitusta vähentäville hankkeille suunnatun Nutribute-joukkorahoituslupauksen toteutus. Jo neljän suomalaisen kaupungin vesilaitokset ovat neutraloineet vuotuiset fosforipäästönsä Nutribute-alustan kautta. Lisäksi hankkeessa on selvitetty vapaaehtoisen päästökaupan tyyppisten joustavien ja kustannustehokkaiden keinojen hyödyntämistä laajemminkin Itämeren suojelussa.

Säätiön 2015 käynnistämässä Lähikalahankkeessa nostetaan särkikalaja hoitokalastamalla ravinteita merestä maalle ihmisten ravinnoksi. Saaliista valmistetaan kalapihvejä sekä muita kalatuotteita. Vuonna 2017 kalastajia rekrytoitiin parikymmentä ja hoitokalastus aloitettiin toukokuussa. Kalapihvejä tulee vuonna 2017 olemaan tarjolla suurkeittiöissä ainakin Turun seudulla, Espoossa sekä Helsingissä Palmian ruokaloissa. Huhtikuussa 2017 säätiö lanseerasi yhdessä Keskon kanssa hoitokalastussaaliista tehdyn valtakunnallisen kuluttajatuotteen, Pirkka-saaristolaiskalapihvin. Lopullisena tavoitteena on koko tuotantoketjun kaupallistaminen niin, että merialueen hoitokalastus toimii hankkeen lopussa ilman kalastajille maksettua fosforinpoistopalkkiota.

Pietarin jälkeen Leningradin alueen suurimman kaupungin Hatsinan ja Viipurin jätevedenpuhdistamoilla säätiön toimittamat jätevesien fosforinpoistolaitteistot otettiin käyttöön vuosina 2015-2016. Näillä toimilla leikataan Suomenlahden ravinnekuormaa noin 50 tonnia vuodessa eli kaksi kertaa Helsingin Viikinmäen jätevedenpuhdistamon päästöjen verran. Luoteis-Venäjän jätevesihankkeissa seuraava askel on Kingiseppin kaupungin jätevesien fosforinpoiston tehostaminen, jonka investoinnit toteutetaan vuoden 2018 alkuun mennessä. Hankkeella pienennetään mereen päätyvää fosforikuormaa 13 tonnia vuodessa.

Valkovenäläisen Vitebskin kaupungin vesilaitoksen kanssa on tehty sopimus puhdistamolta lähtevän ravinnekuormituksen leikkaamisesta tehostamalla puhdistusta Itämeren suojelukomission suositustasoon, yli kansallisten puhdistusvaatimusten. Tehostettu fosforinpoisto kaupungin jätevedenpuhdistamolla on alkanut syksyllä 2016, ja sen avulla voidaan leikata vuodessa lähes 50 tonnia Itämerta rehevöittävää kuormitusta. Viipurin läheisyydessä sijaitsevaan Udarnikin jättikanalaan on hankittu säätiön ja BSAP Trust Fundin hankkeessa ravinnepitoisten valumavesien suodatusjärjestelmä. Peltojen valumavesien käsittelyjärjestelmä asennettiin syksyllä 2015, ja lanta-altaille rakennettava suodatusjärjestelmä otettiin käyttöön kesäkuussa 2017.

Säätiön hallitus hyväksyi toukokuussa 2016 uuden hankkeen, jonka tavoitteena on rakenteilla olevan, Ukrainan Lvivissä sijaitseva biokaasulaitoksen fosforipäästöjen hallinta. Hankkeella voidaan ehkäistä vuodessa yli 100 tonnia Pultavajoen kautta Itämereen päätyvää fosforikuormitusta.

Varainhankinta ja tavoitteiden saavuttaminen

2005 - 2016 Puhdas Itämeri -hankkeille on kerätty Puhdas meri -rahastoon varoja yhteensä noin 13,6 miljoonaa euroa, josta noin 11,4 miljoonaa euroa on käytetty hankkeiden toteuttamiseen. Nyt käynnissä ja suunnitteilla oleviin hankkeisiin on varattu rahaston loput varat eli 2,2 miljoonaa euroa.

Korjaus edelliseen rahastoraporttiin: Hankkeisiin käytettyihin varoihin oli lipsahtanut 1 miljoona euroa liikaa. 31.12.2016 hankkeisiin oli käytetty varoja 10,7 MEUR (eikä 11,7 MEUR) ja käynnissä oleviin hankkeisiin varatut varat olivat 2,9 MEUR (eikä 1,9 MEUR).

Hankkeita on toteutettu tähän mennessä yhteensä 25 kohteessa, joista 17 on saatettu päätökseen. Hankkeiden vaikutuksesta Itämereen valuva vuotuinen fosforikuorma on pienentynyt yhteensä yli 2 100 tonnia. Lisäksi John Nurmisen Säätiö on Kingiseppissä lannoitetehtaalla ja Varsovan jätevedenpuhdistuslaitoksella ollut mukana tarjoamassa teknistä asiantuntemusta ja vaikuttamassa siten merkittävien fosforipäästöjen vähentämiseen. Nyt käynnissä olevilla hankkeilla Itämeren vuotuista fosforikuormaa pienennetään useita satoja tonneja ja lisäksi ollaan mukana luomassa uusia ja tehokkaita, myös Suomeen soveltuvia ravinteiden vähentämiskeinoja.

Uudet hankkeet

Tällä raportilla seurataan vuoteen 2016 mennessä käynnistettyjen hankkeiden toteutusta. Myöhemmin toteuttamispäätöksen saavat hankkeet rahoitetaan Puhdas Itämeri -hankkeiden vuonna 2016 avatulta keräystililtä.

Säätiö käynnisti vuonna 2017 hankkeen, jossa arvioidaan biokaasulaitosten aiheuttamaa ravinnepäästöriskiä Itämeren alueella. Riskinarviointi valmistuu vuoden 2017 loppuun mennessä. Tämän perusteella säätiö arvioi jatkotoimien tarpeen.

Säätiö on osallistunut talvella 2017 julkaistun Itämeri-laskurin toteutukseen. Laskurin avulla kuluttajat voivat laskea oman vaikutuksensa Itämeren rehevöittävään ravinnekuormaan. Laskurin pohjalta säätiö on myös toteuttanut lapsille suunnatun Splash-mobiilipelin, jonka tavoitteena on lisätä Itämeritietoisuutta lasten ja nuorten parissa.

Lokakuussa 2017 käynnistyy uusi, osittain EU-rahoitteinen hanke BEST (Better Efficiency for Industrial Sewage Treatment), jota säätiö toteuttaa yhdessä Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen ja 16 muun kansainvälisen kumppanin kanssa. Hankkeen tavoitteena on vähentää teollisuusjätevesien mukana kunnallisille puhdistamoille ja sitä kautta vesistöihin päätyviä ravinne- ja haitallisten aineiden päästöjä koko Itämeren valuma-alueella.